

[Willesen.]

skulde være en Kronestigningskrise, men det er vor Opfattelse, at den ikke blot er dette, men tillige — og maaske endda i mindst lige saa høj Grad — en social Krise, som de særlige Forhold, der er fremkaldt ved Kronestigningen og ved Prisfaldet efter Verdenskrigen, blot har tilspidset og givet en særlig, man kan vel nok sige, ondartet og trykkende Karakter.

Denne kroniske Krisetilstand er ikke mindst fremkaldt ved det Faktum, at det har været saare vanskeligt, efterhaanden som Tiden skred frem, at skaffe Danmarks Befolkningstilvækst Beskæftigelse indenfor de Erhvervsgræne, der var i Gang, indenfor den Udstrækning, hvori de var i Gang, og indenfor de Udviklingsmuligheder, de syntes at have. Det har jo været saaledes allerede siden 1860, at Byerhvervene har aftaget næsten hele Befolkningstilvæksten. Allerede omkring 1860 synes det danske Landbrug at være naaet, hvad man kunde kalde en vis Mættelsesgrad med Hensyn til den Befolkningensmængde, det kunde beskæftige. Alene en kort Gennemgang af nogle Tal vil vise dette. Omkring Aarhundredskiftet udgjorde de danske Landbrugere henved 40 pCt. af Befolkningen, nu kun ca. 32 pCt.; Befolkningstallet har der været nogenlunde stillestaaende — selv de senere Aars Udstykning har ikke ændret nævneværdigt deri —, medens det derimod i Byerhvervene er taget mægtigt til.

Man staar her overfor et Problem, som før eller siden vil kræve en Løsning, der virkelig gaar til Bunds, og som ikke alene lader sig løse ved forbigaaende Kriseforanstaltninger, af hvad Art de end maatte være, der mest tager Sigte paa at afhjælpe den øjeblikkelige Krisetilstand og ikke tillige tager Sigte paa at afhjælpe de Vanskeligheder, som Befolkningstilvæksten har skabt og fremdeles vil skabe, om Problemet faar Lov at staa uløst.

Jeg maa udtrykke min Forbavselse over, at man meget sjælden ser, at Regeringen og Regeringspartiet, Venstre, har Øje for dette saare vigtige Problem: Befolkningstilvækstens fortsatte Beskæftigelse. Ganske vist kan man en enkelt Gang opdage en enlig Svale, som naar jeg f. Eks. for nylig saa, at det ærede Medlem Hr. Tange i et

social-politisk Foredrag paa Holbæk-Egnen med Eftertryk havde gjort opmærksom paa, at her var et socialt Problem, som man før eller siden maatte skride til Løsning af, og at enhver Løsning af den nuværende Krise, hvorved man ikke tillige havde Øje derfor, kun var en Overfladeløsning af kortvarig Virkning. Det var ønskeligt, om en saadan Paapegning kunde bidrage til at aabne Øjnene i videre Kredse, ogsaa indenfor Venstre og Regeringen, for, at her ligger et Forhold, som man ikke uden videre kan lade skotte sig selv, saaledes som man i det store og hele hidtil har gjort, og at vi, som Virkeligheden viser, er naaet til det Punkt i den sociale Udvikling, hvor de eksisterende Ejendomsforhold ikke mere giver Plads for den naturlige Udvikling af de sociale produktive Kræfter, Befolkningstilvæksten, og hvor disse Problemer kun kan løses ved en dybtgaaende Ændring i disse samme Ejendomsforhold.

Der er saa to Veje, ad hvilke man kan gaa for at søge at finde en Aflastning af Befolkningstilvækstens Tryk. Den ene er at prøve at skabe Muligheder for en fortsat Udvidelse af Industrien. Dette maa selvfølgelig først og fremmest ske ved at skabe Industrien et forøget Marked. Et saadant Marked kan man jo ogsaa prøve paa og gøre sig Forhaabning om at skabe ad Eksportvejen. Det er dog neppe sandsynligt, at der, selv om der maaske nok kan vindes noget hist og her, vil være store Landvindinger at gøre i den Retning, den danske Industri har jo altid først og fremmest haft sin Basis i Hjemmemarkedet, og det vil den blive ved at have.

Nu er der ingen Tvivl om, at Industrien ved forbedrede Driftsmetoder, som den ogsaa synes at have faaet Øjet op for Nødvendigheden af, vil være i Stand til at forøge ogsaa sin Andel i Hjemmemarkedet, men en væsentlig Forbedring af den danske Industris Basis kan dog sikkert kun opnaas ved, at Hjemmemarkedet forøges paa den Maade, at den danske Landbostand, der dog er den danske Industris Hovedkunde, atter bringes til at vokse i Tal paa naturlig Maade, derigennem at Jorden frigøres, og der derved skabes Mulighed for Oprettelse og Udvikling af langt flere selvstændige Hjem paa Danmarks Jord, end der hidtil har været, saaledes at den Stagnation, der hidtil har